

Sygn. akt IV CSK 250/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa T. P.

przeciwko "P." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w M.

z udziałem interwenientów ubocznych po stronie pozwanej M. W. i M. W.

o stwierdzenie nieważności uchwał, ewentualnie uchylenie uchwał,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 14 listopada 2019 r.,

dwóch skarg kasacyjnych: strony pozwanej i interwenienta ubocznego M. W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 19 grudnia 2018 r., sygn. akt I AGa (...),

oddala obie skargi kasacyjne.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelacje pozwanej „P.” Sp. z o.o. w M. (dalej – „Spółka”) oraz interwenientów ubocznych M.

W. i M. W. od wyroku z dnia 18 maja 2017 r., w którym Sąd Okręgowy w L., uwzględniając powództwo T. P., stwierdził nieważność uchwał nr (...) podjętych na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników Spółki w dniu 31 października 2014 r. (dalej – „Uchwały”).

W sprawie ustalono m.in., że T. P. i M. W. są wspólnikami Spółki, każdemu przysługuje po 50% udziałów. Od drugiego półrocza 2014 r. pozostają w konflikcie, którego podłożem jest uczestnictwo w spółce i sprzeczne interesy majątkowe.

M. W. posiadał w stosunku do powoda wierzytelność z tytułu udzielonej pożyczki w kwocie 50.000 zł, której dochodził na drodze sądowej. W dniu 2 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w M. wydał w tej sprawie (sygn. akt I Nc (...)) nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym. Na jego podstawie, na wniosek M. W., w ramach postępowania zabezpieczającego Komornik dokonał zajęcia wszystkich udziałów powoda w Spółce, czego powód nie kwestionował, licząc na rozliczenie wzajemnych wierzytelności. Ponadto postanowieniem z dnia 9 września 2014 r. (sygn. akt I Co (...)) Sąd Rejonowy w M. ustanowił go - ponownie na wniosek M. W. - zarządcą zajętych udziałów.

W dniu 31 października 2014 r. w Kancelarii Notarialnej w M. odbyło się Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Spółki (dalej – „Zgromadzenie”), którego przebieg został udokumentowany protokołem sporządzonym w formie aktu notarialnego. Z jego treści wynika, że w Zgromadzeniu udział wzięł M. W., działający jako zarządca udziałów powoda, oraz M. W., działająca w imieniu wspólnika M. W. (swego męża) na podstawie udzielonego jej w dniu 29 października 2014 r. pisemnego pełnomocnictwa. Na Przewodniczącą Zgromadzenia został wybrany M. W., który stwierdził, że reprezentowany jest cały kapitał zakładowy Spółki i wobec braku zgłoszonego sprzeciwu co do odbycia obrad oraz co do jego porządku obrad Zgromadzenie jest zdolne do podejmowania wiążących uchwał zgodnie z art. 240 k.s.h.

Na Zgromadzeniu podjęte zostały zaskarżone uchwały: nr (...).

Uchwałą nr (...) Zgromadzenie postanowiło, wobec braku wystarczających środków pieniężnych niezbędnych do spłaty wszystkich wymagalnych zobowiązań pieniężnych Spółki, wyrazić zgodę na zwolnienie się przez Spółkę z tych

zobowiązań przez spełnienie za zgodą wierzycieli innych świadczeń, tj. zawarcie umowy *datio in solutum* i przeniesienie na rzecz wierzycieli prawa własności oznaczonych w uchwale lokali mieszkalnych; wobec sprzeczności interesów, o której mowa w art. 209 k.s.h., i braku innych członków zarządu, którzy mogliby reprezentować Spółkę, wyrazić zgodę na reprezentowanie Spółki przez jedyne go członka zarządu M. W. w umowach pomiędzy Spółką a dziećmi tegoż członka, tj. M. W., M. W. i M. W., o treści szczegółowo określonej w dalszych uchwałach; stwierdzić, że powyższe zgody na zawarcie umów udzielane są pod warunkiem, iż do rozliczeń przyjęta zostanie wartość rynkowa przysługujących Spółce lokali w wysokości ustalonej przez rzeczoznawcę majątkowego; w związku z powyższym wyrazić zgodę na zbycie przez Spółkę powyższych nieruchomości lokalowych na warunkach określonych w uchwałach podjętych przez Zgromadzenie w dniu dzisiejszym.

W uchwale nr 10 Zgromadzenie postanowiło wypłacić wspólnikowi M.W. należną mu i wymagalną dywidendę za lata 2011 i 2012, w wysokości wynikającej z uprzednio podjętych uchwał, w łącznej kwocie 2.003.708,30 zł z odsetkami ustawowymi, oraz - wobec braku odpowiednich środków pieniężnych, niezbędnych do rozliczenia ustalonej dywidendy - dokonać wypłaty dywidendy w formie pieniężnej lub zwolnić się z tego zobowiązania w formie niepieniężnej, tj. przez zawarcie umowy *datio in solutum* i przeniesienie na rzecz M. W. prawa własności oznaczonych lokali o wartości rynkowej oszacowanej przez rzeczoznawcę majątkowego, z zastrzeżeniem, że ewentualna różnica pomiędzy wartością lokali oszacowanych przez rzeczoznawcę a ustaloną kwotą dywidendy zostanie uiszczona przez Spółkę w formie pieniężnej, jak również powołać na podstawie art. 210 k.s.h. J. B., jako pełnomocnika do zawarcia w imieniu Spółki z członkiem Zarządu M. W. rzeczowej umowy *datio in solutum* - na warunkach według uznania pełnomocnika i zgodnie z podjętymi przez Spółkę uchwałami, a ponadto niezwłocznie po wezwaniu Spółki przez wspólnika T. P., wypłacić należną mu i wymagalną dywidendę za lata 2011 i 2012, w wysokości wynikającej z uprzednio podjętych uchwał, w łącznej kwocie 2.003.708,30 zł w formie pieniężnej, bądź - w razie braku odpowiednich środków pieniężnych - zwolnić Spółkę z tego zobowiązania w formie niepieniężnej, tj. przez zawarcie umowy *datio in solutum* i

przeniesienie na rzecz T. P. przysługującego Spółce w dniu złożenia żądania prawa własności lokali mieszkalnych lub lokali niemieszkalnych usługowych, położonych w M. przy ulicy D. oraz prawa własności oznaczonej nieruchomości, o wartości rynkowej oszacowanej przez rzeczoznawcę, z zastrzeżeniem, że ewentualna różnica pomiędzy tak ustaloną wartością lokali a kwotą dywidendy zostanie uiszczona przez stronę zobowiązaną w formie pieniężnej.

W uchwałach nr 11-13 Zgromadzenie postanowiło rozliczyć w terminie do dnia 5 listopada 2014 r. wymagalne zobowiązania pieniężne Spółki, wynikające z bliżej oznaczonych nakazów zapłaty, odpowiednio wobec M. W., M. W. i M. W., przy czym należności wobec M. W. i M. W. miały być rozliczone do kwot odpowiednio 227.000 zł i 232.900 zł w drodze zawarcia umów *datio in solutum* i przeniesienie na uprawnionych praw własności oznaczonych lokali mieszkalnych, a w pozostałych częściach (odpowiednio kwoty 3.029,73 zł i 16.300,37 zł) – przez zapłatę w formie pieniężnej, a należności wobec M. W. w łącznej kwocie 251.636,14 zł - przez zapłatę w formie pieniężnej.

Uchwałą nr 14 Zgromadzenie postanowiło rozliczyć w terminie do dnia 5 listopada 2014 r. wymagalne zobowiązania pieniężne Spółki wobec M. W., wynikające z bliżej oznaczonych faktur za obsługę sprzedaży lokali w budynku przy ul. D. w M. wybudowanym przez Spółkę, w łącznej kwocie 722.200,96 zł, przy czym do kwoty 668.400 zł – w drodze zawarcia umowy *datio in solutum* i przeniesienie na wierzyciela oznaczonych lokali mieszkalnych o oznaczonej wartości rynkowej, a do kwoty 53.800,96 zł – przez zapłatę w formie pieniężnej, oraz na podstawie art. 210 k.s.h. powołać J. B., jako pełnomocnika do zawarcia w imieniu Spółki z członkiem Zarządu M. W. rzeczonyj umowy *datio in solutum* - na warunkach według uznania pełnomocnika i zgodnie z podjętymi przez Spółkę uchwałami.

Każda z wyżej wskazanych uchwał została podjęta w głosowaniu jawnym w ten sposób, że na ogólną liczbę 100 udziałów za uchwałą oddano 50 ważnych głosów, przy czym w głosowaniu nie wziął udziału M. W. działający jako zarządca udziałów T. P.

W dniu 21 listopada 2014 r. Sąd Rejonowy w M. na podstawie art. 396 k.p.c. wstrzymał wykonalność, a następnie postanowieniem z dnia 29 grudnia 2014 r. Sąd

Okręgowy w S. uchylił postanowienie z dnia 9 września 2014 r. o ustanowieniu M. W. zarządcą udziałów powoda.

Wyrokiem z dnia 10 grudnia 2015 r. (sygn. akt V Ca (...)) Sąd Okręgowy w S. uchylił wyrok Sądu Rejonowego w M. utrzymujący w mocy nakaz zapłaty z dnia 2 kwietnia 2014 r. (I Nc (...)) w części co do kwoty 50.000 zł i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

W świetle przedstawionych ustaleń faktycznych Sądy obu instancji doszły zgodnie do wniosku, że powód ma legitymację do wytoczenia powództwa na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. i te same przesłanki przesądzają o istnieniu podstawy do stwierdzenia, iż Uchwały zostały podjęte sprzecznie z ustawą. Zostały bowiem podjęte bez formalnego zwołania zgromadzenia wspólników (na podstawie art. 240 k.s.h.), mimo że nie był reprezentowany cały kapitał (powód w ogóle nie został zawiadomiony o terminie Zgromadzenia).

Sądy nie zgodziły się ze stanowiskiem, że zajęcie udziałów i ustanowienie ich zarządcy całkowicie pozbawiło powoda uprawnień korporacyjnych, w tym prawa do zawiadomienia go we właściwym trybie (art. 238 k.s.h.) o zwołanych zgromadzeniach wspólników (także o Zgromadzeniu) oraz uczestniczenia w nich z prawem głosowania. Wprawdzie art. 910² § 2 k.p.c., przewidujący ustanowienie zarządcy, jeżeli zachodzi potrzeba realizacji innych uprawnień wynikających z zajęcia prawa niż wymienione w § 1, jest źródłem kompetencji zarządcy do wykonywania uprawnień korporacyjnych, ale nie może być interpretowany w oderwaniu od uregulowań odnoszących się do zarządu w egzekucji z nieruchomości, które na mocy art. 910² § 2 zdanie 2 k.p.c. znajdują odpowiednie zastosowanie do zarządcy udziałów. Odpowiednie zaś zastosowanie art. 935 § 1 i § 2 k.p.c. do zarządcy udziałów prowadzi do wniosku, że sprawowanie ustanowionego przez sąd zarządu zajętymi udziałami dłużnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością nie obejmuje wykonywania praw korporacyjnych wspólnika (dłużnika), w tym nie pozbawia tego wspólnika wynikającego ze statusu bycia wspólnikiem spółki prawa handlowego prawa do uczestniczenia w zgromadzeniu wspólników i głosowania na nim (wg Sądu Okręgowego, zarządca może wykonywać tylko te uprawnienia korporacyjne, które są niezbędne do

zachowania prawa wspólnika oraz podjęcia czynności niezbędnych do realizacji celu ustanowienia zarządcy udziałami, jakim jest skuteczne zaspokojenie wierzyciela). Zdaniem Sądu Apelacyjnego, odmienna interpretacja czyniłaby odesłanie z art. 910² § 2 zdanie 2 k.p.c. bezprzedmiotowym.

Ponadto nie można pominąć, że M. W. został ustanowiony zarządcą w postępowaniu zabezpieczającym w celu zapewnienia prawidłowego zaspokojenia jego wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy w M. w dniu 2 kwietnia 2014 r. przeciwko powodowi, uwzględniającego roszczenie z tytułu udzielonej powodowi pożyczki. W ocenie Sądu odwoławczego, nie ma jakichkolwiek podstaw, aby uznać, że dla zapewnienia prawidłowego zaspokojenia tej wierzytelności potrzebne było ustanowienie M. W. zarządcą udziałami powoda w Spółce i pozbawienie powoda uprawnień korporacyjnych wynikających ze statusu wspólnika w Spółce, w tym podstawowego prawa do zawiadamiania go o zwołaniu zgromadzenia wspólników i prawa uczestniczenia w tym zgromadzeniu z prawem głosowania. Postanowienie o ustanowieniu M. W. zostało zresztą uchylone.

Niezależnie od tego, skoro *in casu* zarząd nad udziałami powoda został ustalony w celu zapewnienia prawidłowego zaspokojenia należności M. W. jako wierzyciela powoda, nie można uznać, że powód został pozbawiony prawa udziału w Zgromadzeniu i głosowaniu nad Uchwałami, które nie miały na celu zapewnienia prawidłowego zaspokojenia się M. W. jako wierzyciela powoda, lecz zaspokojenie wierzycieli Spółki, tj. M. W. i członków jego najbliższej rodziny, i w sposób zasadniczy wpływały na strukturę majątkową Spółki.

Oznacza to, że M. W. nie mógł reprezentować udziałów powoda i jego udział w Zgromadzeniu, jako zarządcy udziałów w miejsce powoda, nie był uprawniony. Wykluczało to przyjęcie, że na Zgromadzeniu jest obecny cały kapitał Spółki, gdyż nie brał w nim udziału powód dysponujący 50% udziałów. Każde zaś odstępstwo przy podjęciu uchwały od wymagań określonych w art. 240 k.s.h., uzasadnia stwierdzenie nieważności podjętej uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. Sądy zwróciły też uwagę, że w zaistniałej sytuacji niepowiadomienie powoda o terminie i miejscu Zgromadzenia stanowiło naruszenie art. 238 k.s.h. i kolidowało z zasadą

ładu korporacyjnego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, której treścią jest równość praw i obowiązków wspólników (art. 174 § 1 w związku 243 k.s.h.).

W rezultacie Sądy doszły do wniosku, że wadliwość zwołania Zgromadzenia, na którym podjęto Uchwały, legitymowała powoda do wytoczenia powództwa na podstawie art. 250 pkt 4 k.s.h., jak również przesądzała o podjęciu ich sprzecznie z art. 238 § 1 i § 2 k.s.h oraz art. 240 k.s.h.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wnieśli Spółka i interwenient uboczny M. W. Spółka zaskarżyła go w całości, a interwenient w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny oddalił jego apelację, tj. w zakresie rozstrzygnięcia o stwierdzeniu nieważności uchwały Zgromadzenia nr (...). Skarżący jednomyślnie zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. art. 240 k.s.h., także w związku z art. 910² § 1 i § 2 w związku z art. 935 k.p.c. w związku z art. 252 § 1 k.s.h. oraz art. 910² § 2 k.p.c. w związku z art. 250 pkt 4 w związku z art. 252 § 1 k.s.h. w związku z art. 240 k.s.h., jak również naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 910² § 1 i § 2 w związku z art. 935 k.p.c. Wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzucane w skargach kasacyjnych naruszenia miały polegać przede wszystkim na przyjęciu, że zarządcy udziałów dłużnika ustanowionemu w postępowaniu zabezpieczającym nie przysługują prawa korporacyjne, w tym prawo do uczestniczenia w zgromadzeniu wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odbywającym się bez formalnego zwołania, oraz że uprawnienie do uczestnictwa pozostaje pomimo ustanowienia zarządcy przy dłużniku, i - w konsekwencji – uznaniu, iż Uchwały podjęte na Zgromadzeniu są, ze względu na nieobecność jednego wspólnika (powoda) i brak jego zgody na odbycie zgromadzenia bez formalnego zwołania, dotknięte wadą nieważności, podczas gdy, zgodnie z prawidłową wykładnią, takiemu zarządcy przysługuje pełen zakres uprawnień korporacyjnych, tylko on (a nie wspólnik) jest legitymowany do kwestionowania uchwał zgromadzenia wspólników podjętych w czasie trwania zarządu (art. 910² § 2 k.p.c. jest przepisem szczególnym względem art. 250 pkt 4

w związku z art. 252 § 1 k.s.h.), a do skutecznego powzięcia uchwał w trybie art. 240 k.s.h. wymagana jest reprezentacja całego kapitału zakładowego, nie zaś obecności wszystkich wspólników.

Zdaniem skarżących, nie ma podstaw do różnicowania zakresu uprawnień zarządcy w zależności od tego, czy został on ustanowiony w związku z zajęciem udziałów w ramach zabezpieczenia czy też w związku z zajęciem udziałów w ramach egzekucji, a w szczególności ustanowienie zarządcy w postępowaniu zabezpieczającym nie może decydować o zakresie stosowania art. 935 k.p.c. przez ograniczenie uprawnień zarządcy. Nie ma też podstaw do przyjęcia, że uprawnienia zarządcy są zawężone przez art. 910² § 1 k.p.c. Skoro zarządca jest powoływany wtedy, kiedy celowe z punktu widzenia interesu wierzyciela jest realizowanie innych uprawnień dłużnika, aniżeli wskazane w art. 910² § 1 k.p.c., to wykładnia celowościowa art. 910² § 2 w związku z art. 935 k.p.c. nie pozwala przyjąć, że przesłanki określone w art. 910² § 1 k.p.c., a więc niezbędność do zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji albo zachowania prawa, determinują także uprawnienia zarządcy. Dochodziłoby wówczas do konkurencji uprawnień wierzyciela i zarządcy, a uprawnienia te mają być rozbieżne (komplementarne a nie konkurencyjne).

W ocenie skarżących, zarządca powinien być ustanowiony w każdym przypadku, w którym działania dłużnika zmierzałyby lub mogłyby zmierzać do wywołania skutków niekorzystnych dla wierzyciela, a także w każdym innym przypadku, gdy zachodzi obawa, że dłużnik będzie utrudniał prowadzenie egzekucji. W razie zajęcia udziału w spółce z o.o. potrzebę tę mogą aktualizować np. obstrukcyjne działania wspólnika, polegające na wetowaniu bądź niepodejmowaniu uchwał, których wykonanie mogłoby rodzić wypłatę albo zwrot świadczeń pieniężnych na jego rzecz (w trakcie egzekucji do rąk wierzyciela egzekwującego). W każdym razie potrzeba ta może być analizowana na etapie podejmowania decyzji o ustanowieniu zarządcy, natomiast ustanowienie zarządcy – równoznaczne z potwierdzeniem tej potrzeby – skutkuje pozbawieniem uprawnień korporacyjnych wspólnika-dłużnika na rzecz zarządcy, którego kompetencja do wykonywania uprawnień wspólnika ma charakter nieograniczony. Kwestionując zasadność ustanowienia zarządcy, Sąd Apelacyjny w istocie

w niedopuszczalny sposób podważył orzeczenie o jego ustanowieniu, choć do czasu uchylecia było ono skuteczne, a uchYLEnie nie wywoływało skutku wstecznego.

Ustosunkowując się do argumentacji skarżących, należy przede wszystkim zwrócić uwagę, że w dotychczasowym orzecznictwie uwaga Sądu Najwyższego skupiała się – jeżeli chodzi o zajęcie udziałów w spółce z o.o. - głównie na stosowaniu art. 910² k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym (co do postępowania zabezpieczającego por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 588/12, OSNC 2014, nr 3, poz. 29, z dnia 26 czerwca 2015 r., I CSK 311/14, nie publ. i z dnia 6 lipca 2018 r., II CSK 617/17, nie publ.). W tym zakresie wyjaśniono, że wynikające z zajęcia prawo wierzyciela do wykonywania wszelkich uprawnień majątkowych dłużnika-wspólnika wynikających z zajętego udziału oraz prawo do podejmowania wszelkich działań, które są niezbędne do zachowania tego udziału (związanych z nim praw majątkowych), nie obejmują – choć również te prawa mają w istocie charakter majątkowy (są uwarunkowane interesami majątkowymi wspólnika) – tzw. praw korporacyjnych, a w szczególności prawa do udziału w zgromadzeniu wspólników i głosowania nad uchwałami (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2005 r., III CZP 57/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 116 i z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 67 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2009 r., II CSK 355/08, OSNC-ZD 2009, z. D, poz. 100, z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 150/13 i II CSK 151/13, nie publ.). Wyjątek dotyczy prawa do zaskarżenia uchwał zgromadzenia wspólników zagrażających interesom wierzyciela (choćby tylko pośrednio, por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 588/12, z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 151/13 i z dnia 6 lipca 2018 r., II CSK 617/17), które może mieścić się w kategorii działań zachowawczych wierzyciela (art. 910² § 1 k.p.c. *in fine*) – także wtedy, gdy ustanowiono zarządcę udziałów i kwestionuje on tę samą uchwałę (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11) - co jednak wymaga każdorazowo analizy w konkretnych okolicznościach (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2009 r., II CSK 355/08, z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 150/13 i II CSK 151/13, w zakresie postępowania

zabezpieczającego por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 588/12, z dnia 26 czerwca 2015 r., I CSK 311/14 i z dnia 6 lipca 2018 r., II CSK 617/17). Co do zasady zaś wspólnik, którego udziały zostały zajęte, zostaje pozbawiony praw korporacyjnych tylko w razie ustanowienia zarządcy, gdyż wyłącznie uprawnionym do ich wykonywania staje się wówczas zarządca (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 151/13). Kwestia odpowiedniego zastosowania do tego zarządcy przepisów o zarządzie w egzekucji z nieruchomości, a w szczególności art. 935 k.p.c., nie była dotychczas szerzej roztrząsana, jego zasadność nie jest jednak kwestionowana (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2011 r., III CZP 64/11).

W ocenie skarżących zasady te mają pełne zastosowanie do zajęcia udziałów i ustanowienia zarządcy w postępowaniu zabezpieczającym (co do zajęcia por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2013 r., II CSK 151/13). Stanowisko to jednak nie przekonuje, pomija bowiem, że zajęcie prawa majątkowego (a więc także udziału) przewidziane w art. 747 pkt 1 k.p.c. ma jedynie charakter konserwacyjny, a tym samym może służyć wyłącznie zabezpieczeniu skuteczności przyszłej egzekucji na wypadek powstania tytułu wykonawczego (por. art. 730¹ § 2 k.p.c.) - przez zachowanie majątku dłużnika w niezmienionym stanie - i nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia (por. art. 731 k.p.c.). Taką – i tylko także rolę – może też pełnić ustanowienie zarządcy zajętego udziału, jeżeli w ogóle uznać je w postępowaniu zabezpieczającym za dopuszczalne (Sąd Najwyższy zdawał się je dopuszczać w wyrokach z dnia 12 czerwca 2013 r., II CSK 588/12 i z dnia 6 lipca 2018 r., II CSK 617/17, w doktrynie kwestia ta wywołuje wątpliwości). Nie można też zapominać, że do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w postaci zajęcia prawa majątkowego (w tym udziału w spółce z o.o.) przepisy o postępowaniu egzekucyjnym mają jedynie odpowiednie zastosowanie (por. art. 743 § 1 k.p.c. i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2015 r., I CSK 311/14).

Pomijając istotne różnice między zajęciem udziału w postępowaniu zabezpieczającym i w postępowaniu egzekucyjnym, skarżący błędnie przyjmują też, że cel zajęcia udziału w spółce z o.o. może być uwzględniany jedynie na etapie

rozstrzygania o ustanowieniu zarządcy i w żaden sposób nie oddziałują na zakres kompetencji już ustanowionego zarządcy. Stanowisko to jest niezrozumiałe, trudno wszak zakładać, aby zarządca udziału ustanowiony w postępowaniu zabezpieczającym mógł podejmować także działania, które nie mają żadnego związku z celem zabezpieczenia albo pozostają w jaskrawej dysproporcji do chronionego interesu, choćby prowadziły do zasadniczej ingerencji w działalność spółki czy wręcz zagrażały jej bytowi. Jeżeli przyjąć, że ustanowienie zarządcy zajętego udziału jest w postępowaniu zabezpieczającym w ogóle dopuszczalne – co jest wysoce dyskusyjne, zwłaszcza wobec kompetencji wierzyciela określonej w art. 910² § 1 k.p.c. *in fine* (tak można rozumieć stanowisko Sądu Apelacyjnego kwestionującego *a limine* kompetencje zarządcy w sferze korporacyjnej) – zakres jego kompetencji byłby ograniczony celem zabezpieczenia w odniesieniu do każdego aktu wykonywania uprawnień korporacyjnych, w tym reprezentacji kapitału i niewyrażania sprzeciwu, o których mowa w art. 240 k.s.h. Podstawą tego ograniczenia byłby odpowiednio stosowany art. 935 k.p.c. w związku z przepisami regulującymi cel ustanowionego zabezpieczenia, tj. art. 935 w związku z art. 910² § 2 zd. 2, art. 730¹ § 2, 731 i 743 § 1 k.p.c.

W okolicznościach niniejszej sprawy prawidłowość ustanowienia zarządcy udziałów powoda i powierzenie tej funkcji wierzycielowi - M.W. (por. art. 752 § 1 k.p.c.) była wysoce wątpliwa. Niezależnie do tego, należy stwierdzić, że działanie zarządcy w oczywisty sposób wykraczało poza konserwacyjny cel zabezpieczenia. Zważywszy, że celem tym było zabezpieczenie wierzytelności M. W. względem powoda z tytułu umowy pożyczki zasądzonej nakazem zapłaty, jego realizacji mogły służyć – co najwyżej – działania korporacyjne dotyczące uprawnień majątkowych powoda względem Spółki. Spośród Uchwał uprawnień tych dotyczyła jedynie uchwała nr 10 (i pośrednio nr 9), która - stosownie do jej treści - sprowadzała się (w tym zakresie) do decyzji o zaspokojeniu „należnej” powodowi „i wymagalnej dywidendy za lata 2011 i 2012 r.” w wysokości wynikającej z uprzednio podjętych uchwał w łącznej kwocie ponad 2 mln. zł., co miało nastąpić w formie pieniężnej albo – w razie braku odpowiednich środków pieniężnych – przez zawarcie umowy *datio in solutum* i przeniesienie na powoda prawa własności nieskonkretyzowanych lokali

mieszkalnych lub niemieszkalnych oraz prawa własności oznaczonej działki gruntu. W zakresie zaspokojenia w formie pieniężnej Uchwała ta nie wносиła nic względem wcześniejszej uchwały o podziale zysku, a jej walor wyrażał się w umożliwieniu zaspokojenia powoda w drodze *datio in solutum*. Jeżeli jednak powodowi przysługiwała już wymagalna wierzytelność względem Spółki, Uchwała nr 10 była zbędna do zabezpieczenia roszczenia M. W., skoro zajęcie udziałów obejmuje również wszelkie wierzytelności i roszczenia przysługujące wspólnikowi-dłużnikowi z tego tytułu, choćby powstały po zajęciu (art. 911⁴ k.p.c.), już z mocy tego zajęcia świadczenie pieniężne objęte wierzytelnością mogło być uiszczane tylko komornikowi lub na rachunek depozytowy (art. 910 § 1 pkt 2 k.p.c.), wspólnikowi-dłużnikowi nie wolno rozporządzać zajęтым udziałem, obciążać go ani pobierać żadnego świadczenia przysługującego z udziału (art. 910 § 1 pkt 1 k.p.c.), a na podstawie art. 910² § 1 k.p.c. wierzyciel mógł podejmować czynności mające na celu zachowanie wierzytelności. Wierzytelność ta miała pokrycie w tym samym majątku (majątku Spółki), który – stosownie do Uchwały nr 10 - miał służyć zaspokojeniu powoda w drodze *datio in solutum*. Nie sposób też mówić o proporcjonalności Uchwały do celu zabezpieczenia, co unaocznia porównanie wysokości zabezpieczanej wierzytelności oraz wysokości należnej powodowi dywidendy, której zaspokojenia Uchwała dotyczy. W tej sytuacji należy stwierdzić, że także uchwała nr 10 – a tym bardziej pozostałe Uchwały - wykraczała poza cel konserwacyjny zabezpieczenia w postaci zajęcia udziałów i tym samym poza zakres kompetencji zarządcy do wykonywania praw korporacyjnych wspólnika-dłużnika (naruszenie art. 935 w związku z art. 910² § 2 zd. 2, art. 730¹ § 2, 731 i 743 § 1 k.p.c.). Zważywszy, że zarządca nie wziął udziału w głosowaniu nad Uchwałami, bezprawne wykonywanie przezeń praw korporacyjnych polegało na reprezentowaniu udziałów powoda, umożliwiającym podjęcie tych Uchwał, i zadecydowaniu, choćby tylko przez brak sprzeciwu, o ich włączeniu do porządku obrad. W świetle zaś orzecznictwa niespełnienie przesłanek określonych w art. 240 k.s.h. uzasadnia każdorazowo stwierdzenie nieważności podjętej uchwały na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 362/08, nie publ. i z dnia 20 marca 2015 r., II CSK 384/14, OSNC

2016, nr 3, poz. 36). Przesądza to bezpodstawność zarzutów kasacyjnych opartych na odmiennym założeniu.

Nie można też zgodzić się ze stanowiskiem, że skutkiem ustanowienia zarządcy jest pozbawienie powoda możliwości zaskarżenia Uchwał podjętych w czasie trwania zarządu. Z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, że w dacie wystąpienia z pozwem postanowienie o ustanowieniu zarządcy było już uchylone, co oznacza, że powód mógł wykonywać swe prawa korporacyjne. Biorąc pod uwagę, że nie upłynęły jeszcze terminy określone w art. 252 § 3 k.s.h. i że powód nie był obecny na Zgromadzeniu, a reprezentacja jego udziałów przez zarządcę przy podejmowaniu Uchwał (braku sprzeciwu co do włączenia ich do porządku obrad) była wadliwa, co jest równoznaczne z naruszeniem art. 240 k.s.h., legitymację powoda uzasadnia wystarczająco art. 250 pkt 4 k.s.h. Wbrew wywodom skarżących pogląd ten zachowuje aktualność także przy założeniu, że wobec ustanowienia zarządcy i pełnego podstawienia go w prawa korporacyjne wspólnika (prawo do udziału i głosowania na zgromadzeniu), powód nie mógł brać udziału w zgromadzeniach i wykonywać prawa głosu. W orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że uprawnienie do zaskarżenia uchwały zostało przyznane wspólnikowi ze względu na konieczność zapewnienia mu możliwości ochrony jego interesów korporacyjnych i majątkowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2006 r., IV CSK 41/05, OSP 2006, nr 9, poz. 108). W rezultacie przyjęto np., że były akcjonariusz zachowuje legitymację do zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia, która dotyczy jego praw korporacyjnych lub majątkowych, natomiast traci legitymację do zaskarzania uchwał, które nie dotyczą jego praw (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1995 r., III CZP 124/95, OSNC 1996, nr 1, poz. 10 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2001 r., III CKN 525/00, nie publ., z dnia 7 lutego 2006 r., IV CSK 41/05, OSP 2006, nr 9, poz. 108 i z dnia 15 października 2009 r., I CSK 94/09, Biul. SN 2009, nr 12, poz. 11). Podobnie, że wspólnik ma legitymację do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały zgromadzenia wspólników o umorzeniu jego udziałów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., I CSK 530/09, OSNC 2011, nr 3, poz. 36). Należy też pamiętać, że w razie ustanowienia zarządcy wyłączenie wykonywania przez wspólnika prawa do udziału w zgromadzeniu i głosowania nad uchwałami nie

wynika z konfliktów interesów – zarządca wykonuje wszak prawo, które przysługuje wspólnikowi - lecz jest jedynie środkiem zabezpieczenia, dlatego proponowanej interpretacji nie sprzeciwia się argumentacja leżąca u podstaw uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2005 r., III CZP 82/04 (OSNC 2005, nr 12, poz. 205), w myśl której akcjonariusz spółki, który był członkiem jej zarządu, nie jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia w przedmiocie wyrażenia zgody na dochodzenie przeciwko niemu roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy sprawowaniu zarządu.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj